

AHMET FATİH EKTAŞ

**ULUSALÜSTÜ BOYUTLARIYLA
ENGELLİ HAKLARI VE
ENGELLİ KİŞİLERİN
HAKLARI SÖZLEŞMESİ**

onikilevha
KURUMSAL DEĞERLERİN ENERJİSİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR CETVELİ.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ENGELLİ KİŞİLERİN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TARİHSEL ARKAPLANI

A. EKHS ÖNCESİNDE BM DÜZLEMİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR VE ÜRETİLEN YUMUŞAK HUKUK BELGELERİ	8
1. Akli Gelişim Geriliği Olan Kişilerin Hakları Bildirisi (1971)	8
2. Engelli Kişilerin Hakları Bildirisi (1975)	11
3. Uluslararası Engelli Kişiler Yılı (1981)	14
4. Engelli Kişilere İlişkin Dünya Eylem Planı (1982)	18
5. Zihinsel Hastalıklı Kişilerin Korunması ve Zihin Sağlığı Bakımının Gelişimi İçin İlkeler (1991).....	24
6. Engelli Kişiler İçin Fırsat Eşitliği Standart Kuralları (1993)	25

7. Ara Sonuç: BM EKHS Öncesinde BM Düzleminde Yapılan Çalışmaların ve Üretilen Yumuşak Hukuk Belgelerinin Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	27
B. Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'nin Hazırlanması ve Kabul Edilmesi.....	32
1. Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'nin Hazırlanması İçin Bir Ad Hoc Komite Kurulması	32
2. Ad Hoc Komite'nin Çalışmaları	32
3. Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'nin Kabul Edilmesi ve Yürürlüğe Girmesi.....	35
4. Hükümetler Dışı Örgütlerin Rolü.....	37

İKİNCİ BÖLÜM
GENEL NİTELİKLİ İNSAN HAKLARI
SÖZLEŞMELERİNİN ENGELLİ KİŞİLERİN
İNSAN HAKLARINI KORUMADAKİ
YETERLİLİĞİ

A. MADDİ HUKUK DEĞERLENDİRMESİ.....	40
1. Birinci Kuşak Haklar Bakımından Devlet Yükümlülükleri Ve Engelli Kişilerle Bağlantısı	41
a. Birinci Kuşak Haklar Bakımından Yükümlülük Tipolojileri	41
b. Birinci Kuşak Hakların Engellilikle Bağlantısı	43
(1) Yaşam Hakkı	44
(2) İşkence ve Kötü Muamele Yasağı.....	47
(3) Kölelik ve Kulluk Yasağı.....	54
(4) Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı.....	54
(5) Adil Yargılanma Hakkı.....	56
(6) Özel Yaşamın Korunması Hakkı.....	57
(7) Düşünce ve İfade Hürriyeti.....	62
(8) Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü.....	63

---

(9) Aileye ve Evlenmeye İlişkin Haklar	63
(10) Oy Kullanma Hakkı.....	63
(11) Ayrımcılık Yasağı	65
(12) Mülkiyet Hakkı.....	66
(13) Eğitim hakkı	68
2. İkinci Kuşak Haklar Bakımından Devlet Yükümlülükleri Ve Engelli Kişilerle Bağlantısı	69
a. İkinci Kuşak Haklar Bakımından Yükümlülük Tipolojileri.	69
b. İkinci Kuşak Hakların Engellilikle Bağlantısı	72
(1) Ayrımcılık Yasağı	76
(2) Çalışma Hayatıyla İlgili Haklar.....	82
(3) Sosyal Güvenlik.....	86
(4) Ailenin, Annelerin ve Çocuğun Korunması	89
(5) Yeterli Yaşam Standartlarına Sahip Olma Hakkı.....	91
(6) Fiziksel ve Zihinsel Sağlık Hakkı.....	93
(7) Eğitim Hakkı	94
(8) Kültürel Yaşamda Yer Alma ve Bilimsel İlerlemenin Faydalarından Yararlanma Hakkı	96
B. USUL HUKUKU DEĞERLENDİRMESİ	98
1. Denetim Organlarının Niteliği ve Kompozisyonu	98
2. Denetim Usulleri.....	99
a. Rapor Usulü	100
b. Şikayet Başvurusu Usulü	102
c. Soruşturma Usulü	105
C. ARA SONUÇ: ENGELLİ KİŞİLER İÇİN AYRI BİR SÖZLEŞME YAPILMASI BİR GEREKLİLİKTİR.....	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ENGELLİ KİŞİLERİN HAKLARI
SÖZLEŞMESİNİN ETKİLİLİĞİNİN
ANALİZİ

A. MADDİ HUKUK İNCELEMESİ.....	111
1. Engelli Hakları Sözleşmesi'nde Düzenlenen Haklar ve Bu Hakların Formülasyonu	113
2. EKHS'de Yer Alan İkinci Kuşak Haklar Bakımından Dava Edilebilirlik.....	121
3. Engelli Hakları Sözleşmesi'yle Getirilen Özel Düzenlemeler ...	125
4. Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi Bakımından Devlet Yükümlülükleri.....	130
B. USUL HUKUKU İNCELEMESİ.....	133
1. Engelli Kişilerin Hakları Komitesi.....	133
2. Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi Sisteminde Düzenlenen Denetim Usulleri	134
a. Rapor Usulü	134
b. Bireysel Başvuru Usulü.....	139
c. Soruşturma Usulü	143
3. Ulusal Mekanizmalar	145
C. ARA SONUÇ: EKHS ETKİLİ BİR SÖZLEŞMEDİR.....	148
SONUÇ	151
KAYNAKÇA	157